

RAPPORT

**INDSAMLING AF DANSKE OG INTERNATIONALE
ERFARINGER MED SKOLEN SOM KULTURCENTER I
UDSATTE BOLIGOMRÅDER**

1. Undersøgelsens baggrund og formål.....	2
2. Undersøgelsens datagrundlag og metodiske udfordringer.....	2
3. Kort om skolen som kulturcenter - idé og historik	3
3.1 Skolen som kulturcenter - konceptet.....	3
3.2 Det store danske forsøg med skolen som kulturcenter 1987-91	5
4. Nyere og igangværende projekter med skolen som kulturcenter.....	7
4.1 Rådmandsgade Skole - case 1	8
4.2 Rinkeby-skolen - Case 2.....	14
5. Erfaringer og best practise.....	20
Bilag 1 - Litteraturfortegnelse.....	23
Bilag 2 - Eksempler på andre danske erfaringer med udvikling af skolen som kulturcenter.....	30

1. UNDERSØGELSENS BAGGRUND OG FORMÅL

Herværende undersøgelse er bestilt af Københavns Kommunes Eksperttænk tank for Integration (ETI) og omhandler Als Researchs *Undersøgelse af danske og internationale erfaringer med skolen som kulturcenter i udsatte boligområder.*

Baggrunden for undersøgelsen har været ETI's ønske om at få foretaget en indsamling af danske og internationale erfaringer med skolen som kulturcenter i udsatte boligområder.

Det har været undersøgelsens formål, at identificere "best practice" eksempler på, at skolen som lokalaktør kan have en integrationsmæssig effekt. Disse best practice eksempler er blevet søgt i Danmark og Danmarks nabolande Norge og Sverige. Der er udvalgt en dansk og en svensk case, ligesom der i bilag 2 er samlet en række eksempler på danske skoler der har igangsat initiativer der kan beskrives som inspireret af kulturcentertanken.

Det har været hensigten med undersøgelsen at uddrage læringspunkter, som kan overføres til en dansk kontekst og bibringe med viden om, under hvilke betingelser skolen som kulturcenter har positive effekter på følgende områder:

1. Modvirke ghettodannelse.
2. Fremme etniske minoriteters engagement/performance i skolen.
3. Øge tilliden blandt lokalbeboere.

2. UNDERSØGELSENS DATAGRUNDLAG OG METODISKE UDFORDRINGER

Undersøgelsen har været gennemført som et kortvarigt kompakt forløb over 6 uger og er primært baseret på desk studies af eksisterende litteratur og evalueringer med henblik på, at indsamle evidens for at kunne anbefale en mulig model for skolen som kulturcenter. De skriftlige materialer, der ligger til grund for undersøgelsen, fremgår af bilag 1.

Der er i forbindelse med undersøgelsen gennemført en række samtaler og interview med videnspersoner, embedsmænd, skoleledere, forskere samt lokale

aktører og samarbejdspartnere primært fra Danmark og Sverige. Der er gennemført i alt 28 interview og samtaler.

Endelig er der i uge 25 gennemført et besøg på Rådmandsgade Skole i København (der udgør den ene af undersøgelsens cases) i forbindelse med skolens Åben Skole arrangement. Rinkeby Skolen i Stockholm der er undersøgelsens anden case, har det ikke været muligt at besøge indenfor undersøgelsen stramme tidsplan og budget.

Det har været undersøgelsens formål at indsamle best practice eksempler og evidens baseret på viden omkring, hvorvidt skolen som kulturcenter har en positiv indvirkning i forhold til: At modvirke ghettodannelse, at fremme etniske minoriteters engagement og performance i skolen og at øge tilliden blandt lokale beboere.

Det kan imidlertid konstateres, at der findes begrænset materiale, der i snæver forstand kan sige noget om disse sammenhænge, ikke mindst i en dansk kontekst¹. Skønt der i de senere år er iværksat en række forskellige projekter med skolen som kulturcenter rundt om i landet, er der således ofte ikke foretaget systematiske evalueringer af disse i relation til de ovennævnte integrationsaspekter, ligesom en række tiltag er iværksat som delelementer i en større indsats, der også inkluderer nye pædagogiske tiltag, igangsættelse af boligsociale indsatser etc. Dette gør det vanskeligt at isolere de integrationsmæssige effekter til indsatser, der er snævert forbundet med skolen som kulturcenter.

De her fremsatte vurderinger og konklusioner er derfor hovedsageligt baseret på aktørernes egne vurderinger og erfaringer med skolen som kulturcenter og ikke på systematisk registrering.

3. KORT OM SKOLEN SOM KULTURCENTER - IDÉ OG HISTORIK

3.1 SKOLEN SOM KULTURCENTER - KONCEPTET

Ideen om "Skolen som kulturcenter" dækker som koncept over en bred vifte af initiativer, der i forskellige kombinationer og i forskelligt omfang er blevet

¹ Af nyere dato udgør Navigents midtvejsevaluering af Rådmandsgade skoles Åben Skole forsøg, (2010) og LG Insights evaluering af Sønderbros Kulturhus Fond (2008) det eneste danske evalueringmateriale.

iværksat på skoler i hele landet. Dette kunne eksempelvis være ved, at skolerne har givet mulighed for at anvende skolens lokaler og faciliteter til andet end undervisningsrettede aktiviteter, fx i form af forældrecafeer, åbne legepladser, udlån af værksteder og idrætsfaciliteter etc. En række af disse initiativer er blandt andet gennemført i forbindelse med skolernes udpegning til profilskoler eller heldagsskoler eller som led i større boligsociale indsatser og indgår dermed som elementer i en større pædagogisk eller lokal social indsats.

Grundtanken bag skolen som kulturcenter og fælles for mange af de igangsatte aktiviteter er:

- At anvende skolerne fysiske ressourcer optimalt ved at anvende dem til aktiviteter udenfor skoletiden målrettet skolens børn, forældre, lokale foreninger og lokale medborgere i almindelighed.
- At gøre skolerne mere attraktive også for ressourcestærke skolesøgende gennem en positiv synliggørelse af skolerne i lokalmiljøet.
- At give elever med en negativ relation til skolen en positiv identifikation med skolen og en højere grad af medejerskabsfølelse gennem en udvidelse af skoles funktioner med fritidsaktiviteter baseret på frivillighed.
- At give forældre og lokale medborgere en større fortrolighed og positiv identifikation med skolen ved at gøre skolen til et naturligt mødested for lokale aktiviteter.
- At styrke skolens almene rolle i og vekselvirkning med lokalsamfundet og at give skolen en identitetsskabende og positiv rolle i lokalområdets udvikling.
- At udnytte skolens brede kontaktflade til at styrke netværksdannelse mellem lokalområdets frivillige aktører, herunder at formidle kontakter mellem grupper af professionelle, borgere og frivillige, og herunder at fungere som platform for kontaktdannelse til grupper, der traditionelt ikke deltager i de lokale fritidstilbud (fx resourcesvage familier).
- At forebygge boligsociale konflikter og lokale kriminalitetsproblematikker gennem en styrkelse af mulighederne for fritidsaktiviteter

3.2 DET STORE DANSKE FORSØG MED SKOLEN SOM KULTURCENTER

1987-91

Ideen om at åbne skolen for lokalsamfundet og lade skolen være et mødested for lokale aktiviteter er ikke ny, hverken i en dansk eller udenlandsk sammenhæng. I nyere tid aktualiseredes ideen i Danmark med Det Radikale Venstres *Forslag til folketingsbeslutning om et udviklingsprogram for folkeskolen og skolen som lokalt kulturcenter* i 1987, der senere samme år vedtoges med et næsten enstemmigt flertal i Folketinget (kun Fremskridtspartiet stemte imod). Tankerne heri byggede videre på lignende tanker fremlagt af Danmarks Lærerforenings udspil om fremtidens skole fra 1983 og på Socialdemokratiets visioner om forsøg med en helhedsskoleløsning, der fremlagdes som dagsordensforslag i Folketinget i 1986.

I de radikales beslutningsforslags 1. Punkt (kulturdelen) hed det, at folkeskolens virksomhed, foruden en obligatorisk undervisning for børn og unge i den undervisningspligtige alder, skal omfatte et alsidigt kultur- og fritidstilbud, der formidles i et tæt samarbejde med lokalsamfundets folkeoplysnings- og foreningsliv, det frivillige børne- og ungdomsarbejde samt andre interesserede kredse af borgere samt at kultur- og fritidsaktiviteterne skal have form af et rammetilbud, som lokalsamfundets borgere indenfor alle aldersgrupper selv skal forvalte og udvirke i samvirke med den undervisning, der finder sted.

Når denne forhistorie nævnes her, skyldes det, at udviklingsprogrammet, der kom til at løbe de næste 4 år (1987-1991) og kom til at koste 100 millioner kroner, udover at være en af de største udviklingsprojekter for den danske folkeskole til dato, også udgør de mest veldokumenterede erfaringer med skolen som kulturcenter i Danmark. Erfaringer er samlet i 3 omfattende evalueringsrapporter udgivet af Folkeskolens Udviklingsråd.

Grundtanken i udviklingsprojektet i slut-firserne var, at der skulle igangsættes aktiviteter i form af fællesaktiviteter, hvor børn og voksne på tværs af generationer skulle deltage sammen ud fra en overordnet ide om, at "folk kan selv". Udgangspunktet var således en etablering af skolen som et lokalt aktivitets- og kulturcenter baseret på frivillig deltagelse i fælles aktiviteter i samvirke med eksisterende udbud af fritidstilbud i lokalsamfundet. En vigtig målsætning med projektet var at foretage en sammenknytning af skole, hjem og fritidsaktiviteter, en styrkelse af lokale netværk og det lokale sociale og kulturelle liv samt en aktivering af grupper uden for foreningslivet. Hertil kom en overordnet målsætning om, at lokale aktiviteter i tilknytning til skolen skulle bidrage til at skabe "en større grad af samarbejde mellem adskilte grupper i

lokalsamfundet og en større ansvarsfølelse for samfundets institutioner og sociale udvikling” i almindelighed (Kulturcenterundersøgelsen 3, s. 171)

En række forhold adskiller 1980'ernes udviklingsprojekt fra nyere modeller for skolen som kulturcenter: *For det første* havde meget få aktiviteter på skolerne tilknytning til socialt arbejde; *for det andet* var der ikke noget særskilt fokus på udsatte boligområder; og *for det tredje* blev målsætningen om minoritetsgruppernes inddragelse i aktiviteterne ikke særligt udbredt i de lokale projekter.

Trods forskellighederne rummer 1980'ernes store udviklingsprojekt om skolen som kulturcenter en række vigtige erfaringer, der efter al sandsynlighed vil være af lige så stor betydning i dag. Følgende overordnede konklusioner fremgår af Folkeskolens Udviklingsråds slutrapport om skolen som kulturcenter, den såkaldte *Kulturcenterundersøgelse 3*:

- Udviklingsprojektet viste stor grad af interesse fra skoler og de lokale miljøer, der førte til igangsættelse af projekter på over en 1/5 af landets skoler.
- Kulturcentre var i meget stort omfang initieret af og opnåede succes i kraft af enkeltpersoners frivillige indsats. Selv hvor centrene var en succes var kun et fåtal af lærerne involveret (ca. 10%), og de færreste centre havde kontakt til den kommunale forvaltning.
- Kulturcentrenes succes var i høj grad betinget af de lokale forudsætninger, således at i forvejen eksisterende gode relationer mellem foreningsliv, sociale projekter, de kommunale forvaltninger og lokale aktører var af stor betydning for de pågældende centres succes.
- Kulturcentre viste sig at være en katalysator for lokale behov og for lokale kulturelle udviklingsprocesser, fx. i form af en synliggørelse af behovet for fritidstilbud.
- Skønt en frygt for, at skolernes kulturcentre skulle virke som en konkurrent til det frivillige foreningsarbejde, viste erfaringerne, at det lokale foreningslivs tilbud synliggjordes gennem centrene, og at de kom til at fungere som et bredere tilbud, der inddrog nye grupper i det kulturelle liv i lokalesamfundet.
- Brugergrupperne blev domineret af de 10-14-årige og af forældregenerationen fra 30-50 år. Fortroligheden med skolen virkede befordrende for de unge, men de steder, hvor kulturcentre havde en kombination af fællesspisning, cafe og åbne aktivitetstilbud lykkedes det

at skabe "åbne sociale rum", der tiltrak enkeltpersoner uden relationer til skolen. I den forstand kom kulturcentrene til at fungere netværksdannende for personer, der ikke tidligere havde benyttet de etablerede fritidstilbud.

- Kulturcentrernes fokus på selvstyrende kulturelle aktiviteter kom til at stimulere en "igangætterkultur" frem for en "tilbudskultur".
- Kulturcentrene kom i deres samvirke mellem frivillige og professionelle i lokalsamfundet til at styrke tendensen til at fokusere på de mangeartede kræfter i lokalsamfundet snarere end på problemerne.
- Kulturcentrene skabte og understøttede nye netværk af initiativtagere.
- Kulturcentrene rykkede ved de voksnes billede af skolen og gjorde grupper af lokale beboere opmærksomme på de aktiviteter og initiativer, der kan udvikles omkring skolen.

4. NYERE OG IGANGVÆRENDE PROJEKTER MED SKOLEN SOM KULTURCENTER

Betragter man den række af konkrete initiativer, der udgør elementerne i de nuværende skolers forsøg med skolen som kulturcenter, er der tale om meget forskellige grader af ambitioner, typer af samarbejdspartnere og tilbud. Fælles for de nye forsøg er, at skolen som kulturcenter i modsætning til i 1980'erne, i dag ses som en eksplicit strategi i den sociale og integrationsmæssige indsats i udsatte boligområder. Forsøgene strækker sig fra mere simple modeller, hvor skoler stiller faciliteter til rådighed for lokale borgere og foreninger udenfor skoletid, til større satsninger, hvor skolen i højere grad får karakter af medborgercentre, med ekstensive samarbejdsrelationer med lokale foreninger, erhvervsliv, kommunale forvaltninger, boligsociale initiativer, biblioteker, medborgercentre, o. lign.

Fra Københavns Kommune udgør Dyvekeskolen på Amager og Rådmandsgade Skole to eksempler på initiativer inspireret af skolen som kulturcenter konceptet (se bilag 2 for andre danske erfaringer på området), mens Rinkeby Skole i Stockholm udgår det mest ambitiøse og velkendte eksempel i Skandinavien.

I det følgende gennemgås Rådmandsgade Skolen og Rinkeby skolen som cases:

4.1 RÅDMANDSGADE SKOLE - CASE 1

Rådmandsgade Skole startede med at åbne skolen i 2009, så de lokale beboerne kunne udnytte faciliteterne uden for den normale skoletid. Legepladsen på skolen er også blevet åbnet for lokalområdet børn uden for den normale åbningstid. Ud over det, er skolen i gang med et 2-årigt projekt 'Åben skole', som netop har fået bevilling fra Bikubefonden og Københavns Kommunes tropsprogsafdeling til forlængelse af projektet i yderligere 1 år, hvor skolen holder åben hver anden tirsdag fra kl. 16 – 19 for alle børn og deres forældre på skolen. Her kan forældre, elever, lærere, ledelse og fagfolk fra kommunen mødes. Der er en række fagpersoner til stede til at rådgive og vejlede (psykologer, socialrådgivere, AKT²-lærere, lærere og sundhedsplejersker). Dette er kombineret med mulighed for børnepasning imens. Fritidsguiderne samt lokale idrætsklubber er også repræsenteret. Der er efterfølgende spisning. De bærende aktører er frivillige organisationer og frivillige lærere som engagerer sig i aktiviteterne.

Tirsdag d. 22. juni 2011 besøgte Als Research Åben Skole. Her fik vi lejlighed til at møde Mette Grahn, som er lærer og AKT-vejleder tilknyttet Åben Skole på Rådmandsgade Skole, samt to familier, som gør brug af Åben Skole, til uddybende interview og samtale omkring Åben Skole i praksis.

Formål

Formålet med Åben Skole er at finde løsninger, når der opstår faglige eller sociale udfordringer med skolens elever. Dette gøres bl.a. ved at skabe viden om henvendelsesmuligheder og at gøre familien, skolen og de sociale myndigheder (fx sundhedsplejerske, PPR³, socialforvaltningen) til tætte samarbejdspartnere og at skabe større kendskab til lokale tilbud, fx frivillige foreninger eller sportsklubber.

Åben Skole har også til formål at ruste forældrene til forælderrollen og gøre dem til aktive medspillere i deres børns liv. Bl.a. skal forældrene blive bedre til at sætte grænser, stille krav, være lydhøre, nærværende og understøtte børnene i alt fra tandbørstning til sunde madvaner og lektier. En måde, hvorpå forældrene

² AKT står for Adfærd, Kontakt og Trivsel. AKT sætter fokus på sociale processer omkring elevens trivsel i skolen – primært i grundskolen. Det kan fx være elever, der i skolen har en adfærd, som giver problemer i kontakten med andre elever og voksne, og som derved påvirker deres egen og andres trivsel. En AKT-lærer kan også inddrages i udredning og løsning af social mistrivsel, større konflikter og mobning i en klasse eller omkring en årgang.

³ Pædagogisk Psykologisk Rådgivning (PPR) yder rådgivning og vejledning til og om elever med særlige behov og varetager visitation til specialpædagogisk bistand i grundskolen.

opnår dette er, når de igennem Åben Skole møder andre forældre fra skolen, og der dermed skabes en række forældre-netværk, hvor forældrene lærer hinanden og de andres børn at kende. Hvis der er et godt fællesskab forældrene imellem, oplever lærerne på skolen, at klasserne fungerer bedre.

Åben Skole sigter mod at have et helhedssyn på barnet. Skolen har typisk kun sigte på det rent faglige, hvor Åben Skole også fokuserer på barnets trivsel og søger at inddrage alle aspekter af barnets hverdag, ved at f.eks. skabe rum for at møde kontaktpersoner fra fritidshjem, integrationsvejledere og klasselærere ved samme møde, kaldet et tværmøde.

Aktiviteter

Modersmålsundervisning, Københavns Musikskole udnytter skolens musiklokaler til musikundervisning og sammenspil, skakklub (primært for drenge). Streetparade, banko, store skraldedag, loppemarked og tirsdagstræf – morgenkaffe for forældre, der afleverer deres børn i skolen.

De mest besøgte aktivitet er temamøder om relevante emner som f.eks. børneopdragelse med forskellige oplægsholdere med efterfølgende debat og spisning. Her kan være over 100 deltagere. Oplæggene foregår typisk på dansk med arabisk tolk.

Desuden indkalder Åben Skole forældre og børn direkte til samtaler samt aktiviteter målrettet specielt deres barn. Tirsdag d. 22. juni 2011 var piger i 1. klasse og deres forældre indkaldt for at lave legeaftaler indbyrdes. Arrangementet affødte, at flere aftaler blev etableret mellem børn, som ikke i forvejen legede med hinanden, samt at forældrene fik mødt hinanden. Arrangementet forventes at bane vejen for at flere børn med forskellig etnisk baggrund kan få nye legekammerater på tværs af kulturforskelle og traditioner.

Målgruppe

Primært forældre og børn fra skolen, men også kvarterets børn og unge udnytter skolens faciliteter og legeplads.

Effekter/erfaringer:

Midtvejsevalueringen⁴ af Åben Skole giver følgende læringspunkter:

Pas på ikke at være belærende!

Til at begynde med var en del af Åben Skole en forældreuddannelse. Forældrene kunne vælge om de på Åben Skole ville følge nogle læringsmoduler fx i at sætte grænser over for børnene.

"I starten kaldte vi de problemfyldte familier ind til et møde om forældreuddannelsen. De arabiske forældre blev sure og sagde "Fortæller I os, at vi ikke kan opdrage vores børn?". Vi blev forskrækkede og måtte lave kurset om. Vi indkaldte til Åben Skole og der kom kun fem somaliske familier. Vi satte os med familierne og spurgte til deres behov og det udmøntede sig i en række nye overskrifter til programmet. Vi strøg ordet forældreuddannelse og ændrede tonen i invitationen og sendte opfølgende breve. Så begyndte de at komme" (Mette Grahn, lærer og AKT vejleder på Rådmandsgades Skole).

Ordet uddannelse opfattede nogle forældre som nedsættende eller belærende. Det blev udskiftet til en mere positiv og anerkendende tilgang: "Kom og hør hvordan dit barn kan få succes i skolen, i hjemmet, i livet". Succes er et plus-ord og et eksempel på, hvordan man i Åben Skole har ønsket at have fokus på styrker og muligheder i stedet for problemer og begrænsninger. Overskrifterne på temaarrangementerne blev bevidst formuleret "ikke-problematiserende" (Navigent 2010).

Drop "hensynbetændelse"

Tilstanden optræder, når budskaberne drukner i hensyn og indpakning: "Drop alle indpakningerne. Sig direkte: 'Nu skal du høre. Test viser, at jeres dreng har svært ved at læse. Nu skal han have noget hjælp. Hvad kan I gøre og hvad kan vi gøre?' – så bliver budskabet forstået. Det andet er misforstået hensyn, når alt pakkes ind" (Kirsten Sørensen, lærer og AKTlærer på Rådmandsgades Skole) (Navigent 2010).

⁴ Rådmandsgade Skoles projekt er midtvejsevalueret i august 2010 af Navigent. Åben Skole bliver slutevalueret i forår og sommer 2011. Evalueringen forventes at foreligge i efteråret 2011.

Gem navneskiltene væk – det skaber distance

Først gik fagpersonerne rundt med navneskilte, hvor titel og myndighed fremgik. De blev hurtigt gemt væk. Socialrådgiverne oplevede nemlig, at skiltene skabte distance mellem dem og forældrene. I stedet præsenterer de sig nu til forældrene og fortæller, hvor de arbejder og hvad deres bemyndigelse er (Navigent 2010).

Børnepasning giver forældre ro og overskud

Det blev hurtigt klart, at der var behov for børnepasning, så en pædagog og en studerende blev tilknyttet. De lægger legetøj og malergrej frem, sætter boldspil i gang og ser efter børnene. Pasningsordningen er helt afgørende for, at forældrene får ro til at lytte til oplæggene (Navigent 2010).

Medansvar og -inddragelse

Syv store elever, to faste og fem mere løst tilknyttet, køber ind og hjælper med madlavningen. Deres engagement i Åben Skole er "et lille mirakel", for de er kendte for at være svært asociale elever, der lyver, stjæler og tæver de andre på skolen. Medinddragelse er et vigtigt læringspunkt på Åben Skole, hvor også forældre giver en hånd med i køkkenet (Navigent 2010).

Besøg på Åben Skole og samtaler med skolens ansatte og brugere afdækker også en række effekter og erfaringer. Med Åben Skole, kan forældre komme op på skolen og tale med en lærer i et forum, hvor der fx også er en psykolog til stede, der som fagperson kan gå ind og rådgive og vejlede forældrene. Dette gør at læren kan få støtte fra fagpersoner til svære samtaler og rent praktisk letter det indkaldelsesproceduren til møderne at alle kan mødes på én gang. Det gør en stor forskel for elever, lærere og forældre på skolen, at der er et rum, hvor den svære samtale kan flyttes hen. Åben Skole bliver således et supplement til det øvrige forældresamarbejde på skolen (Mette Grahn, lærer og AKT vejleder).

Åben Skole har indfriet målet om at kunne styrke skole-hjem-samarbejdet og forbedre elevernes trivsel og dermed også faglighed. En hyggelig, afslappet atmosfære, der serveres gratis mad, der er børnepasning og tolkning gennem modersmålsundervisere. Der er desuden rum til rent praktisk hjælp som f.eks. til tolkning af breve m.m. Skolen er et trygt rum for selv meget isolerede kvinder. Dette får kvinder, der almindeligvis ikke selv går ud alene, til at møde op regelmæssigt. Netop maden medvirker til, at mange tosprogede familier føler sig mere hjemme på skolen. Rammerne er dermed sat for at kunne klare nogle af de overordnede mål, der har været hensigten bag projektet (Mette Grahn, lærer og AKT vejleder).

Afholdelse af temamøder har også givet en række erfaringer. Det er centralt for at fastholde tilhørerne, at aktiviteterne afholdes kontinuerligt og ikke bliver afbrudt f.eks. i ferier. Det har vist sig, at det så bliver nødvendigt endnu engang at gøre opmærksom på tilbudet om Åben Skole.

For at gøre fædre mere aktive har det vist sig, at det er centralt med rollemodeller og personligt opsøgende arbejde. Et problem er de mange forskellige nationaliteter i målgruppen og etniske spændinger grupperne i mellem f.eks. i Mjølnerparken. Desuden må rollemodellerne ikke være for "vestlige". Det er dermed en stor udfordring at finde rolle modeller, der appellerer bredt.

Inddragelse af lærerne er baseret på frivillig basis. På en tirsdag med Åben Skole møder en lærer fra kl. 8-20. Dette var i begyndelsen frivillig arbejdskraft ud over normal arbejdstid, hvor man nu tilrettelægger timerne som en del af arbejdstiden. Det er mest klasselærere, der melder sig, da de kender børnene bedst, hvorimod faglærere typisk ikke involverer sig ud over den skemalagte undervisning. Rekrutteringen sker via mund til mund, og der er ikke noget krav fra skoleledelsens side om, at lærer skal deltage i Åben Skole. Der arbejdes for, at "Den gode Historie" bliver udbredt både på skolen og i omgivelserne for at forbedre skolen og områdets image samt bedre at kunne tiltrække ressourcer til at videreføre og udvikle Åben Skole.

Ghettodannelse

De indsamlede data kan ikke dokumentere, at Åben Skole modvirker ghettodannelse. Nogle familier kommer også med et ønske om hjælp til at komme væk fra f.eks. Mjølnerparken.

Engagement/ Performance

Adskillige udsagn fra skolens ansatte beretter om eksempler på øget performance blandt elever, der har deltaget i Åben Skole. Lærerne tilknyttet Åben Skole hører ofte fra de enkelte børns klasselærere, at børnene præsterer bedre efter at have været til møde i Åben Skole. Men der foreligger på nuværende tidspunkt ingen valide målinger på området.

Forøget tillid blandt lokalbeboerne

Der er mange eksempler på, at de beboere, der deltager i Åben Skole også har fået større tillid til skolen. Forældrene er blevet mere åbne efter at have mødt

repræsentanter fra forskellige instanser i et neutralt rum. Det fremhæves i samtalerne med skolens ansatte, at Åben Skole inddrager forældrene aktivt i børnenes hverdag og lærer børnene, at de er en del af en familie samt giver et større netværk både for børn, forældre og skolen.

Navigents midtvejsevaluering af Rådmandsgade Skoles projekt i august 2010 konkluderer, at projektet, efter en svær start, i dag er en succes, med god forældreopbakning.

Det konkluderes, at projektet har formået at etablere et *"epokegørende tværfagligt samarbejde, hvor skolen bliver brobygger og koordinator i det tværfaglige samarbejde overfor familierne"*, og at der i højere grad *"tages hånd om familierne her og nu frem for at sende dem rundt i systemet"*. Familierne føler sig hjulpet og sænker paraderne overfor de sociale myndigheder, og fagfolk oplever, at det tværfaglige samarbejde er effektivt.

Socialrådgivere, PPR-repræsentanter, sundhedsplejersker, AKT-lærere og klasselærere vurderer forældrenes udbytte til at være gennemsnitlig 8,26 ud af 10 mulige, hvilket er over succesmålet på 7.5. De vurderer, at forældrene i høj grad har fået viden om henvendelsesmuligheder, større kendskab til lokale tilbud, er blevet bedre til at tackle deres forælderrolle og blevet mere aktive i skabelsen af et godt liv for deres børn.

Der er god forældreopbakning, som er blevet skabt gennem direkte skriftlige og personlige henvendelser til familierne, om end de mest udsatte familier, de etnisk danske familier og fædrene stadig i meget ringe grad benytter sig af Åben Skole. Den direkte kontakt med opfordring til at komme er altafgørende. Rådmandsgade Skole har en integrations-medarbejder og en relationsmedarbejder ansat, der har været primus motorer i rekruttering af familier til Åben Skole. Desuden har skolen brugt sit netværk af tolke til også at komme i kontakt med familierne.

Derudover har trygheden ved skolen betydet, at projektet er med til at afmystificere myndighederne, og det vurderes, at skolen som kontekst, er afgørende for *"at familiernes problemer kan behandles uden at gøre dem til ofre; de er ikke "en social sag", men forældre der frivilligt kommer til Åben Skole og aktivt gør noget for at hjælpe deres børn"*.

Evalueringen viser også, at projektet i høj grad er båret af ildsjæle og frivillige med et stort engagement, og at der stadig er for mange lærere *"der ikke føler ejerskab til projektet"*, hvilket virker negativt tilbage på de positive effekter for det enkelte barn og familierne.

4.2 RINKEBY-SKOLEN - CASE 2

Rinkeby er en bydel i Stockholm med 15.500 indbyggere, hvoraf 90 pct. har anden etnisk baggrund. På Rinkeby-skolen går der 350 elever fra 7.-9.klasse i alderen 13-16 år. 20 pct. af skolens elever kommer fra andre skoledistrikter. Omkring 90 pct. af skolens elever har anden etnisk baggrund med oprindelse i 60 forskellige lande og taler omkring 30 forskellige sprog. Skolen har åbent fra kl. 07.00-24.00 i hverdage og i weekenden. Skolen er grundlagt i 1970 og havde igennem 1980'erne store problemer, som kulminerede i 1989, hvor skolen var i et totalt kaos med ildspåsættelser, kriminalitet, stort fravær blandt elever, opsigelse fra 15 lærer mm. En af skolens lærere, Börje Ehrstrand, blev tilbudt stillingen som skoleleder, og han påbegyndte arbejdet med at bygge skolen op fra bunden. En forudsætning for, at Börje Ehrstrand accepterede stillingen som inspektør var, at der fra første dag skulle være et samarbejde mellem socialvæsen, politi og skole. Rinkeby-skolen fik bevilliget 11 millioner kr. til genopbygning af skolen.

Rinkeby-skolens vision og formål er at samarbejde med aktører både i lokalsamfundet og i det svenske samfund generelt fx. virksomheder, videregående uddannelser, foreninger, kultur- og kunstorganisationer, sundheds- og socialinstanser mm. Formålet er også at være en åben skole, hvor elever og forældre i deres fritid kan bruge skolen som et kulturcenter. Den følgende oversigt viser forskellige aktiviteter, som Rinkeby-skolen har igangsat i samarbejde med forskellige aktører.

AKTIVITETER OG AKTØRER UNDER RINKEBY-SKOLE

Kultur og religion	Bibliotek med særligt fokus på sprogudvikling. Bøger på flere sprog. Digtoplæsning, 'bog-café', forfatter-besøg mm.	Skolen har en 'kulturarena', som er åbent indtil kl. 24.00.	Skolens sal bruges til ramadan-afslutning.	Inviterer Nobelprisvinderen på besøg på skolen.	'Kulturskolen' ⁵ deler lokaler med skolen. Teatre, musik, kunst etc.
Fritidsliv og sundhed	Lokaler er til fri afbenyttelse for alle foreninger med ungdomsfokus.	Over 100 foreninger bruger skolen.	Sommerskole i tre uger i sommerferien.	Fritidscenter på skolen. Fritidspædagog-er med fokus på at aktivere elever i pauser.	Idrætsanlægget er udliciteret til den lokale idrætsforening.
Arbejde og uddannelse	Studerende fra <i>Kungliga Tekniska Högskolan</i> og <i>Handelshögskolan</i> lærer eleverne studieteknik.	Studerende fra videregående uddannelser holder tema-dage for eleverne.	Samarbejder med over 300 forskellige virksomheder.	Projekter fx. elever skal lave deres egen virksomhed.	Adgang til talentmasse for virksomheder. Samarbejde med virksomheder om stipendiums.
Integration og inklusion	Forældreuddannelse om det svenske samfund og skolens rolle i samfundet.	Indslusningsklasser for nyankommere til Sverige.	Mentor-ordninger anvendes til at styrke integration.		
Social-området	Forældre arbejder frivilligt på skolen som støttepersoner for at skabe tryghed.	Morgenmad og fællessamling hver morgen.	Samarbejde med politiet om uroskabende unge.		

Uddannelsen på Rinkeby-skolen

Skolen har tre profiler, som er Videnskab, EU og Idræt. Inden for videnskab er der særligt fokus på matematik, inden for EU særligt fokus på kommunikation og sprog, og inden for idræt særligt fokus på fodbold. Det er kendetegnende for skolen, at den arbejder med udvalgte fokuspunkter. Et helt afgørende fokuspunkt er, at skolen bruger mange ressourcer på elevernes sproglige udvikling og evne til kommunikation. Skolen har udarbejdet detaljerede planer for sprogkrav på hvert trin og skolen ser et veludviklet sprog som nøglen til både læring og udvikling. Et andet fokuspunkt er tryghed. Skolen har arbejdet målrettet med at indføre tydelige regler og normer og en nul-tolerance politik overfor mobning, hærverk, fravær mm. Et tredje fokuspunkt er en individuel tilgang til hver elev og elevens familie. Hver elev har en mentor, hvis opgave er at følge og understøtte barnets læringsproces og mentoren skal også være i dialog med lærere og forældre om barnets udvikling. Desuden har alle elever

⁵ Alle kommuner i Sverige har en 'Kulturskole', som er en forening af forskellige kunstnere, som tilbyder kurser og samarbejder med kommunale skoler. 'Kultur-skolen' er flyttet ind i skolens lokaler for at fremme et aktivt samarbejde.

individuelle udviklingsplaner, som bliver lavet i samarbejde med forældrene, som dermed får præciseret hvad deres ansvar er. Forældresamarbejdet er formaliseret med årlige skolekontrakter, som underskrives af forældre og lærere. Forældrene involveres i temadage, frivilligt arbejde, fester og sportsstævner i skole- og fritid. Skolen har desuden speciallærere ansat til børn med fx. ADHD og specialklasser for børn med særlige udfordringer. Samlet set har skolen valgt fokuspunkterne, for at lave en målrettet indsats overfor eleverne, der har anden etnisk baggrund og derfor brug for ekstra sprogundervisning, og at deres forældre støttes i at tage medansvar for deres uddannelse.

Skolen har elevråd og forældreråd, som medtages i beslutningsprocesser på skolen.

Rinkeby-skolens tilgang og strategier

Rinkeby-skolen arbejder ud fra en række strategier inden for organisering, kommunikation, faglighed og personale mm. Disse strategier og tilgange beskrives i det følgende.

Helhedsorienteret vision. Helhedssynet gælder for det første: *helhetssyn på skolan i förhållande till närmiljön, samhällat runt omkring och även ett internationellt perspektiv* (Busk 2003:51). Dette betyder, at skolen søger være åben for samarbejde med forskellige aktører i højere grad end andre mere typiske folkeskoler. For det andet handler helhedssynet om et samlet perspektiv på barnets læring, hvor to af skolens profiler (EU, Videnskab) omfatter både forskole og grundskolen, så der skabes sammenhæng i elevernes læring fra forskole til grundskole. For det tredje gælder helhedsperspektivet: *eleven som individ. Skolans uppgift är, som Börje Ehrstrand ser det, inte bara att förmedla kunskaper i traditionella skolämen, utan också att ge eleven en social kompetens och möjlighet att utveckla en god fysisk og psykisk hälsa* (Busk 2003:52).

Image og attraktivitet. Skolen har i nationale og internationale medier profileret sig som en unik succeshistorie og som et forbillede for andre skoler. Profileringen har givet Rinkeby-skolen en særlig identitet og status, som har bidraget til at øge skolens attraktivitet. Samarbejdspartnere og familier opsøger skolen, hvilket styrker tilførelsen af ressourcer og nye elever til skolen.

Kreativitet i utraditionelle kommunikationsstrategier. Skolen skaber samarbejdsrelationer ved at tænkte kreativt fx. har skolen øget lokale politibetjentes kendskab til skolen ved, at skolen har annonceret en dag med gratis frokost til alle betjente i Rinkeby. Dette har bidraget til at nedbryde skepsis blandt nogle elever overfor lokalpolitiet. Samlet set har skolen igennem årene opbygget et stort netværk.

Etniske minoriteter er en ressource ikke et problem. Skolen fortæller eleverne, at deres flerkulturelle baggrund har en høj værdi fx. er direktøren for Deutsche Bank inviteret til at holde foredrag om værdien af flerkulturelle kompetencer i et globaliseret samfund.

Forældresamarbejde. Forældrene inddrages og har medbestemmelse i forhold til mange af skolens aktiviteter og har medansvar for skolen som lokalt mødested. Skolens vil bryde fordomme om 'manglende interesse i skolen blandt forældre med anden etnisk baggrund' og arbejder sammen med forældrene ud fra et tydeligt og fælles værdigrundlag om fx. arbejdsro i klassen, anti-mobning, ligebehandling, tryghed i skolemiljøet mm.

Ildsjæle og 'key-personalities': Skolen er drevet af lærere, der beskrives som at have et højt personligt og fagligt engagement i skolen. Desuden er skolens inspektør en 'key-personality' i lokalsamfundet og anerkendt i Sverige som en kompetent igangsætter og skoleleder.

Tryghed og sikkerhed. Skolen arbejder målrettet med at nedbryde disciplinære problemer og forebygge uro, mobning og kriminalitet. Skolen arbejder ud fra en vedtaget anti-diskriminationspolitik og et regelsæt for adfærd, som er *non-negotiable*. En del af skolens elever kommer fra udsatte boligområder og skolen har haft problemer med elever med utilpasset adfærd.

Samlet set er skolens tilgang at signalere autoritet, konsekvenspædagogik og høje ambitioner om elevernes læring, som følgende citat ekspliciterer: *On the one hand the school is severely strict in upholding its rules against bullying, violence, sexual harassment and racism, as well as smaller things. A clear message of what are the standards for good behaviour is created. But this would not work so well if the school did not also offer many interesting choices and possibilities for the young people. All in all it becomes evident for the students that their teachers and their parents really care for them and believe in their future. (From the Worst to the First, Dahlin).*

Erfaringer og effekter

Som beskrevet indledningsvist er det herværende rapports formål at bibringe med viden om, under hvilke betingelser skolen som kulturcenter har positive effekter på at modvirke ghettodannelse, fremme etniske minoriteters engagement og performance i skolen og øge tilliden blandt lokalbeboere. I forhold til Rinkeby-skolen foreligger der forskellige typer af dokumentation angående resultater og effekter af Rinkeby-skolen.

Effekten på elevernes performance

Stockholms kommune gennemfører under *Inspektions- og analyseenheden i Utbildningsförvaltningen* undersøgelser af folkeskoler i Sverige. *Inspektions- og analyseenheden* gennemførte i 2006 en evaluering af Rinkeby-skolen med en opfølgende undersøgelse i 2010. Analyseenheden har undersøgt Rinkeby-skolen ved at se på elevernes resultater, observere undervisningen, evaluere undervisningsmateriale og foretage interview med elever, lærere og skoleinspektør mm. Ud fra telefonsamtale med en chef for *Inspektions- og analyseenheden*, Gunnar Kriegholm, fremgår, at en større evaluering af folkeskoler i Sverige med overrepræsentation af to-sprogede elever, heriblandt Rinkeby-skolen, er under udarbejdelse og udgives i efteråret 2011.

Hovedkonklusionen fra evalueringerne af Rinkeby-skolen i 2006 og 2010 er, at skolen styrker elevernes læring på tilfredsstillende vis, men skolen har ikke skabt markante eller ekstraordinære resultater angående elevernes performance og læring. Chefen for *Inspektions- og analyseenheden* vurderer, at Rinkeby-skolen ikke er 'best-practice' angående elevernes performance, fordi der i Sverige findes skoler med samme antal to-sprogede elever som Rinkeby-skolen, som har undervisningsprogrammer, der i højere grad styrker elevernes læring. Rinkeby har dog skabt markante resultater i forhold til forældreinddragelse og i form af at nedbryde skepsis over for den svenske folkeskole blandt etniske minoriteter. Vurderingen er også, at Rinkeby-skolen klarer sig på tilfredsstillende vis, når man tager elevernes forudsætninger i betragtning fx. at mange elever i en sen alder har lært svensk. I et notat nævnes, at mellem 20-30 pct. af eleverne ikke består afgangseksamen i 9.klasse i det svenske sprog. Til gengæld viser andre tal, at 98 pct. af eleverne i 2008 fortsætter på en ungdomsuddannelse, hvor tallet førhen har været 50 pct. (Lindegaard 2008). Hertil kommer, at en mindre andel elever på Rinkeby-skolen har fået stipendier på videregående uddannelser på grund af samarbejdet mellem skolen og de videregående uddannelser. Rinkeby-skolen har desuden i 4 år i træk (2004-2008) klarer sig bedst i en landsdækkende matematikkonkurrence. Endnu et positivt resultat er, at Rinkeby-skolen er den skole i Sverige, hvor eleverne læser flest bøger.

Samlet set indikerer resultaterne, at Rinkeby-skolen har skabt betydelige fremskridt i de seneste år, men at der fortsat er et stykke vej at gå, før at alle skolens elever når et læringsniveau, der gør at de fx. kan bestå tests i det svenske sprog ved afgangseksamen i 9.klasse. Dokumentationen af skolens effekt på elevernes performance vil yderligere fremgå i rapporten om bl.a. Rinkeby-skolen, som forventes at ligge klar til efteråret 2011.

Effekten på elevernes engagement

Stockholm kommune gennemfører årligt spørgeskemaundersøgelser blandt folkeskoleelever heriblandt på Rinkeby-skolen. I en spørgeskemaundersøgelse

gennemført på Rinkeby-skolen i 2011 har 93 elever fra 8.klasse svaret på spørgsmål om *Kunskap, Trygghet och trivsel* og *Inflytande*. I spørgeskemaet er besvarelser fra elever fra Rinkeby-skolen sammenlignet med gennemsnittet i besvarelser fra skoler i Stockholm samlet set. I forhold til 'kundskab' ligger Rinkeby-skolen omkring 15 pct. over gennemsnittet i Stockholm, i forhold til 'tryghed og trivsel' ligger Rinkeby-skolen lidt over gennemsnittet nemlig omkring 4-5 pct.. I forhold til 'indflydelse' ligger Rinkeby-skolen omkring 7 pct. over gennemsnittet. Resultater indikerer, at eleverne har en meget positiv oplevelse af deres skole, trives i skolen og oplever at få medbestemmelse på skolearbejdet mm. Resultatet vidner om, at Rinkeby-skolen har haft en positiv effekt i at styrke elevernes engagement i deres skole fx. svarer 75 pct. at de som helhed er fornøjede med deres skole.

Effekten i at øge tilliden blandt lokalbeboere

Rinkeby-skolen har haft effekt i forhold til at øge tilliden blandt lokalbeboere til skolen, hvilket eksempelvis kan måles ud fra et velfungerende forældresamarbejde, hvor forældrene arrangerer og deltager i aktiviteter på skolen. Effekten af skolens arbejde er også, at lokalsamfundet i høj grad er integreret på skolen. En positiv cirkel er igangsat: skolens unikke og positive image tiltrækker samarbejdspartnere, som tilfører ressourcer til skolen - ressourcer som skolen igen kan bruge til at øge dens attraktivitet og læringsniveau. Der foreligger ikke tal for reduceret kriminalitet, men ifølge skoleledelsen er hærværk og mobning reduceret som følge af samarbejde med politiet og en konsekvent nul-tolerance politik overfor diskrimination, mobning mm. Rinkeby-skolen har desuden modtaget anerkendelser og priser og medier som BBC, Wall Street Journal og Al-Ahram har rapporteret om skolen. Skolens leder har modtaget prisen *European Crime Prevention* for sit kriminalitetsforebyggende arbejde i 1998 og *European Label*, en europæisk kvalitetsudmærkelse for sprogundervisning.

5. ERFARINGER OG BEST PRACTICE

Det er ikke enkelt at reducere de hidtidige erfaringer med skolen som kulturcenter til en enkelt række af *best practice* eksempler endsige at pege på præcist under hvilke betingelser skolen som kulturcenter har positive effekter i relation til at modvirke ghettodannelse, fremme etniske minoriteters engagement i skolen og øge tilliden blandt lokalbeboere.

En af udfordringerne ligger her i manglende evalueringmateriale og den meget forskellige karakter af de igangsatte projekter samt det faktum, at de største og mest interessante forsøg oftest er gennemført som led i en større pædagogisk omstrukturering af skolen.

I den sammenhæng bør det nævens at en række af de elementer der udgør grundtankerne i konceptet om skolen som kulturcenter indgår i Københavns kommunes forsøg med udpegelse af en række profilskoler, herunder den idé at skolen skal indgå eksterne samarbejdsrelationer i forhold til erhvervsliv, uddannelses- og kulturinstitutioner. Der vil i forbindelse med gencertificeringerne af profilskolerne, der indebære en gennemgang af dokumentation for skolernes indfrielse af deres udviklingsmål, således eventuelt kunne kastes lys over en række aspekter af skolernes potentiale for samarbejde med lokalsamfundets institutioner.

Den herværende undersøgelse tyder imidlertid på en række gennemgående erfaringer, der understøttes af både undersøgelsens interview med nøglepersoner og de tilgængelige skriftlige materialer:

- De hidtidige erfaringer med en åbning af skolen mod lokalsamfundet har overordnet set været positive og vist, at en anvendelse af skolernes fysiske ressourcer til frivillige aktiviteter er blevet opfattet som en styrkelse af relationerne mellem skolen og lokalsamfundet, med positive effekter for netværksdannelsen mellem professionelle, lokale aktører, børn og forældre.
- De steder, hvor skolen som kulturcenter synes at have haft størst positiv effekt for etniske minoritetselvers engagement i skolen er ikke overraskende der, hvor igangsatte aktiviteter er blevet mødt med en følelse af ejerskab hos lærerne, og hvor skolen som kulturcenter indgår som led i en større vision for skolens virke i lokalsamfundet og inkluderer ekstensive samarbejdsrelationer med lokale aktører.
- Projekterne viser også, at skolens brede kontaktflade rummer et potentiale til at styrke netværksdannelse mellem lokalområdets frivillige aktører, herunder at formidle kontakter mellem grupper af

professionelle, borgere og frivillige, og herunder at fungere som platform for kontaktdannelse til grupper, der traditionelt ikke deltager i de lokale fritidstilbud, omend de mest ressourcetsvage familier stadig udgør en svær gruppe at involvere.

- I de projekter, hvor skolen har indgået et samarbejde med sociale myndigheder og henlagt rådgivningsfunktioner til skolens lokaler, synes forældrenes kendskab og tryghed ved skolen at kunne bruges til et forbedret samarbejds-klima mellem forældre og sociale myndigheder.
- På Sønderbro Skolen i Horsens har etableringen af et lokalt kulturhus i forbindelse med skolen været positivt forebyggende for boligsociale konflikter og lokale kriminalitetsproblematikker gennem en styrkelse af mulighederne for fritidsaktiviteter.
- Erfaringer tyder også på, at skolen som kulturcenter gennem forskellige typer af aktiviteter vil kunne give elever med negative skoleerfaringer en mere positiv identifikation med skolen og en højere grad af medejerskabsfølelse gennem en udvidelse af skolens funktioner med fritidsaktiviteter baseret på frivillighed.
- Projekterne viser, at skolen som kulturcenter forudsætter en stor grad af frivilligt arbejde og et stort engagement hos lokale ildsjæle, og at projekterne ikke må belaste skolens ressourcer uden compensation. Flere af de interviewede i forbindelse med undersøgelse desuden peget på, at man bør være forsigtig med at pålægge skolerne yderligere opgaver og understreget vigtigheden i, at lade skolerne fokusere på faglighed som deres hovedopgave.
- Flere af de interviewede aktører og videnspersoner har udtrykt bekymring over de modeller hvor der etableres et tæt samarbejde med sociale myndigheder og andre kommunale instanser på skolerne. Det peges på, at sammenblandingen af kommune og skole i den forbindelse kan danne et negativt billede af skolen hos visse forældre.
- På baggrund af de svenske erfaringer konstateres at, en åbning af skolen mod lokalesamfundet kan have positive effekter for lokalsamfundet syn på skolen og på oplevelsen af tryghed.
- I relation til elevernes faglige performance er det mere tvetydigt hvad der kan konkluderes på baggrund af de igangsatte projekter. Pt. forefindes ikke valide data fra de danske forsøg der underbygger antagelsen om at eleverne faglige niveau påvirkes positivt af skolens funktion som kulturcenter, om end der fra mange læreres side gives udtryk for at dette er tilfældet. Erfaringer fra Sverige peger imidlertid på,

at den positive effekt for elevernes performance ikke kan påvises entydigt.

BILAG 1 - LITTERATURFORTEGNELSE

- Andersen, Lone Østergaard (2010) *Integration i folkeskolen gennem frivilligt arbejde og medborgerskab. En analyse af "Brug folkeskolen"*, Det Samfundsvidenskabelige Fakultet, Københavns Universitet
- Busk, Yvonne (2003): *Rinkeby Skolan – Framtidstro, ledarskap, helhetssyn*
Forlag: Natur och Kultur
- Bøggild, Signe Sophie (2010) *Velfærd i beton. Miljonprogram og multikultur i Sverige*, Arkitekten, vol. 112, nr. 8, s. 66–67
- Chodos, Bob (2006) *Diversity as a resource Multiculturalism in practice in a Mississauga school, I: Inroad. The Canadian Journal of Opion*
- Dahlin, Bo (2007) *From the worst to the first" – the story of the Rinkeby school*, Karlstad university
- Danmarks Lærerforening (1987) *Heldagsskolen – skolen som lokalt kulturcenter. Debatoplæg om Danmarks lærerforenings synspunkter på heldagsskolen og om konsekvenserne for lærernes arbejdsvilkår*, Danmarks Lærerforening.
- de Leeuw, Evelyne og Flemming Holm (2008) *Lokalsamfundets modstandsevne*, Sønderbro Kulturhus,
www.communityimmunology.com/dansk/pdf/Lokalsamfundets_modstandsevne.pdf

- Edholm, Lotta (2009): Skolor i värdsklass – Rinkebyskolan, www.rinkebyskolan.se
- Epstein, Joyce L. (2009) *School, Family, and Community Partnerships: Preparing Educators and Improving Schools*, California: Corwin Press
- Falk, Mogens (2007) *Et "indre" kulturløft. 15 års erfaringer fra Sønderbro Horsens*, Sønderbro Kulturhus
- Falk, Mogens, Lisbeth Glerup, Nuray Inceer og Kirsten Jensen (2003) *Gi' mig bolden, for fa'en - refleksioner fra en multikulturel skole*, Kroghs Forlag
- Falk, Mogens og Evelyne de Leeuw, Flemming Nielsen, Gunner Holm, Hanne Marklund, Lene Hjorth (2005) *Empowerment and Health Promotion. 16 years in a Danish ghetto, Sønderbro*, Community Immunology Group
- Folkeskolerådet (2000) *Vision 2010 - en udviklingssamtale med skolen*, Undervisningsministeriet
- Folkeskolens Udviklingsråd (1988) *Indkaldelse af forskningsprojekter til evaluering af et tema under punkt 2 i udviklingsprogrammet for folkeskolen og skolen som lokalt kulturcenter*, Folkeskolens Udviklingsråd
- Gilliam, Laura (2006) *De umulige børn og det ordentlige menneske. Et studie af identitet, ballade og muslimske fællesskaber bland etniske minoritetsbørn i en dansk folkeskole*. Ph.D. Afhandling, DPU, Århus Universitet
- Haukrogh, Line Lykke (2009): *Det handler om helhed*, Jyllandsposten Århus 31.maj 2009

- Hejaz, Fatemeh (2008) *Integration er det vi gør sammen. Gode ideer til skole-hjem samarbejde og forældreinddragelse gennem fællesskab på Nørrebro*, SAFA
- Holm, Flemming (2007) *Et indre kvarterløft. 15 års erfaringer fra Sønderbro Horsens*, Horsens: OK Grafisk Produktion
- Horn, Finn og Claus Jantzen, Poul Erik Jensen (1994) *Skolen som kulturcenter. Skole og lokalsamfund i kritisk belysningen - en antologi*, Danmarks Pædagogiske Universitet
- Høgsbro, Kjeld og Henrik Jocumsen, Birte Ravn (1991) *Kulturcenterundersøgelsen 3. Skolen som lokalt kulturcenter. Slutrapport*, Undervisnings- og Forskningsministeriet ved Folkeskolens Udviklingsråd, Forskningsinstitut for Pædagogik og Uddannelse, Udviklingscenter for folkeoplysning og voksenundervisning.
- Kaare, Jan (2009) *Profilskoler skaber udvikling, I: Skoleledelsen*
- Kriegholm, Gunnar m.fl. (2006): *Rapport från inspektion – Rinkebyskolan 2006*, Enheten för inspektion, Förvaltningsavdelningen, Utbildningsförvaltningen
- Københavns Kommune (2010) *Status integrationspolitikken*, Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen, Københavns Kommune
- Københavns Kommune (2010) *Bland dig i byen. Medborgerskab og inklusion. Integrationspolitik 2011-14*, Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen, Københavns Kommune

- Larsen, M.S. Bente Jensen, Inge Johansson, Thomas Moser, Niels Ploug, Dorte Kousholt (2011) *Forskningskortlægning og forskervurdering af skandinavisk forskning i året 2009 i institutioner for de 0-6 årige (førskolen)*. I: Evidensbasen. København: Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning, DPU, Aarhus Universitet
- LFA (La France Associates, LLC) (2006) *Comprehensive Evaluation of the Full-Service Community Schools Model in Iowa: Harding Middle School and Moulton Extended Learning Center*, The Milton S. Eisenhower Foundation
- LFA (La France Associates, LLC) (2005) *Comprehensive Evaluation of the Full-Service Community Schools Model in Washington: Showalter Middle School*, The Milton S. Eisenhower Foundation
- LG Insight (2008) *Evalueringssnotat - fritid, fællesskab og foreningsliv*, Sønderbro Kulturhus Fond og Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration
- LG Insight (2009) *Unge nydanskernes vej til idræts- og foreningslivet. Håndbog til unge nydanskernes inddragelse i et aktivt fritids- og foreningsliv*. Projekt Sønderbro Fritid, Horsens
- Lindgaard, Karen (2008): *Miraklet i Rinkeby*, Skoleledelse marts 2008
- Mehlbye, Jill (2004) *De gode eksempler*, I: Uddannelsesstyrelsens temahæfteserie nr. 13, Uddannelsesstyrelsen, Undervisningsministeriet

- Navigent (2010) *Midtvejsevaluering af Åben Rådmandsgades Skole*
- Oxford Research og EVA (2011) *Midtvejsevaluering af Tosprogs-Taskforcen i grundskolen*
- Pluss Leadership (2009) *Børnekultur i kommunen - Nye veje og metoder i arbejdet med børn, kultur og fritid*, Børnekulturens Netværk.
- Rambøll Management (2008) *Dette virker på vores skole - erfaringer fra skoler med mange tosprogede elever*, Undervisningsministeriet
- Rambøll Management (2011) *Heldagsskoler i Københavns Kommune. Evaluering*, Københavns Kommune, Børne- og Ungdomsforvaltningen, Ledelsesinformation og Implementering
- Sekretariatet for Rådet for Evaluering og kvalitetsudvikling af folkeskolen (2007) *Notat om Rinkebyskolen*
- Stockholm Stad (2011): Enkät i grundskolan – Undersökning genomförd våren 2011 Stockholm åk 8, Rinkebyskolan åk 8 link
- Svanholm, Gitte (2007): *Svensker laver mirakler i multietnisk skole*, Politiken 18. November 2007
- Regeringen (2010) *Ghettoen tilbage til samfundet. Et opgør med parallelsamfund i Danmark*, Regeringen
- Tingkær, Eva (2009) *Rinkeby – fra Ghattoskole til Sverigemester*, www.rinkebyskolen.se

- Thomas, Wayne P. and Virginia Collier (1997) *School Effectiveness for Language Minority Students*, Washington: National Clearinghouse for Bilingual Education
- Undervisningsministeriet (1995) Uddannelse, I: *Undervisningsministeriets tidsskrift*, København: Undervisningsministeriets Forlag
- Undervisningsministeriet (2003) *Inspiration til bedre integration i folkeskolen* Uddannelsesstyrelsen, Undervisningsministeriet
- VIA University College Videreuddannelse og Kompetenceudvikling (1994) *Skoler i Århus som lokale kulturcentre*, Lars Wørts og Linda Oddershede (eds.) I: *Liv i skolen*, Viby: VIA-forlag
- Århus kommunale skolevæsen (1990) *Når mennesker mødes... Skolen som lokalt kulturcenter i Århus*, Beder: Danprint

Hjemmesider benyttet i forbindelse med undersøgelsen, information sidst hentet d. 10.06.11

Sønderbro Kulturhus

- <http://www.soenderbro-horsens.dk/Kulturhuset.html>

Skolen i Søndermarken

- <http://www.soendermarkskolen.horsens.dk/Infoweb/Designskabelon7/Rammeside.asp?Action=&Side=&Klasse=&Id=>

Valby Skole- og Kulturcenter

- <http://www.cphx.dk/index.php?id=29812#/29804/>

Projekt F

- http://www.nyidanmark.dk/da-dk/Integration/erfaringsbasen/2008/11/738946.htm?wbc_purpose=BasicSearchNews.rss

Strukturplan: Folkeskolerne i Odense - klar til fremtiden

- http://www.odense.dk/web4/fremtidensskole/strukturplan/~/_media/BUF/BornOgUngeforvaltningen/Skoleafdelingen/Fremtidens%20Skole/1_struktur_3_3_1.ashx

Brug folkeskolen

- <http://www.brugfolkeskolen.dk/brugfolkeskolen.aspx>

Rådmandsgade Skole

- <http://www.rmg.kk.dk/Infoweb/Designskabelon10/Rammeside.asp?Action=&Side=&Klasse=&Id=&Startside=&ForumID=>

Rinkeby Skolan

- <http://nrk.no/programmer/tv/puls/5413631.html>

BILAG 2 - EKSEMPLER PÅ ANDRE DANSKE ERFARINGER MED UDVIKLING AF SKOLEN SOM KULTURCENTER

Københavns kommune

Dyvekeskolen, Remisevej 16, 2300 København S

Dyvekeskolen samarbejder med Solvang Bibliotek, som er placeret på Dyvekeskolen. Skolen og biblioteket arbejder sammen om Solvang Kultur - og Medborgercenteret, som er et 2-årigt projekt, der afsluttes til november 2011. Skolen og biblioteket er ligeværdige projektejere. Solvang Kultur- og Medborgercenter på Dyvekeskolen og Solvang Bibliotek er et tværgående samarbejde mellem bibliotek, skole, de kommunale forvaltninger, boligselskaber og lokale foreninger og frivillige. De samarbejder eksempelvis med kulturforeningen 'Liv i Sundby', og frivillige fra Dansk Røde kors hjælper med at lave lektiecafe.

Formål: Formålet er at medtænke hele lokalområdet, og at skolen skal være et centralt mødested for lokalbeboerne og bidrage til den lokale integrationsproces.

Målgruppe: En stor del af brugerne af skolen og medborgercentret udgøres af beboere fra Urbanplanen, men også øvrige beboere fra lokalområdet benytter sig af tilbuddet. Det er både Dyvekeskolens elever og forældre, men målgruppen indeholder også bibliotekets brugere dvs. skolebørn fra andre skoledistrikter og lokalbeboere.

Erfaringer/effekter: Der er ikke foretaget en egentlig evaluering af Dyvekeskolens initiativer, men det er vurderingen fra aktører og skoleleder, at det skaber tryghed for forældre og elever, at skolen kan henvise til Medborgercenteret, som er på skolens område og er med til at forbedre rådgivning. Det skaber tillid og åbenhed i forhold til forældresamarbejdet, og forældre henvender sig selv til skolen for at få hjælp og rådgivning. Samarbejdet åbner op for, at skole og bibliotek kan bruge hinandens lokaler og medarbejdere. Det er en fordel, fordi det samler rådgivningen og tilbuddene, og det giver beboerne et bedre overblik. Skole og bibliotek undgår at overlape hinanden med identiske tilbud.

Amager Fælled Skole, Sundholmsvej 2 A, 2300 København S

Skolen har lagt en strategi for, hvordan skolen kan udvikle sig hen imod tankegangen om skolen som kulturcenter. Faglokalerne skal åbnes for lokalsamfundet og kvarterets beboere uden for skoletid og skolegården skal indrettes på en kunstnerisk, æstetisk og funktionel måde, så den både dækker skolens behov i skoletiden, og appellerer til beboerne i lokalområdet efter skoletiden og i weekenderne - til børn og unge, børnefamilier og de ældre. Allerede i dag har skolen et basketballprojekt i samarbejde med Dansk Basketballforbund, et mentorprojekt i samarbejde med Ungdommens Røde Kors, et danseprojekt for piger, skal arrangere Sommerskole for tredje år i træk, madskole og sundhedspædagogisk profilskole.

Formål: Skolen skal være en institution, der appellerer til og bliver det naturlige mødested mellem børn og familier fra forskellige etniske og sociale lag, og dermed både styrker samfundets sammenhængskraft og bidrager til både etnisk og social integration i kvarteret/samfundet.

Målgruppe: Der skal i projektudviklingsfasen på den ene side være plads til kunstnerisk frihed, og på den anden side skal der være plads til at tilgodese skolens og kvarterets behov. I den forbindelse har skolen allerede gjort sig tanker om, at målgruppen udover elever, medarbejdere og forældre fra skolen også skal involvere områdets beboere.

Nuværende effekter: Skolen oplever en betydelig bevågenhed og opmærksomhed fra flere forskellige interessenter og aktører, herunder forældre, politikere, både lokale og landsdækkende medier, embedsmænd m.fl. Skolen oplever et anderledes positivt omdømme i lokalområdet og blandt forældrene, som i højere grad vælger Amager Fælled Skole. Derfor kan skolen for 3. år i træk oprette 3 bæredygtige børnehaveklaser.

Ønskede effekter: Skolen ønsker at åbne skolen ud mod lokalsamfundet, sådan at skolen kommer til at spille en rolle og betydning for lokalsamfundets identitets- og fællesskabsfølelse. Oplæget "Amager Fælled Skole som lokalt kulturcenter - Skolen skal være kvarterets stolthed" er udtryk for skolens vision om en ny og frugtbar sammenhæng imellem skole og lokalområdet. Om hvordan de fysiske og bevidsthedsmæssige bånd mellem et bykvarter og dets institutioner kan styrkes til at virke positivt og identitetsskabende i lokalområdets udvikling. Om hvordan skolens faciliteter kan åbnes mod omverdenen, og hvordan skolegården kan blive et lokalt mødested, der kan medvirke til at styrke både glæden og sammenholdet i kvarteret.

Korsager Skole, Tersløsevej 35, 2700 Brønshøj

Korsager Skole fik en henvendelse fra nogle forældre, der gerne ville benytte lokalerne når skolen var lukket. Der blev på den baggrund givet mulighed for at låne lokaler til f.eks. bryllup og andre større fester. Nogle lørdage åbnede skolen op og inviterede hele bydelen. Det var i udgangspunktet mindet på, at forældre og børn på skolen deltog, men der kom også pensionister fra lokalområdet og andre, der havde hørt om skolen.

Formål: Bedre udnyttelse af værksteds- og især idrætsfaciliteter, som der er mangel på i Københavnsområdet.

Målgruppe: Forældre og børn, som ikke var "foreningsmindede". Der var f.eks. en del unge og unge voksne, som ikke var nogle der meldte sig ind i en fodboldklub, hvor man kunne komme to gange om ugen mellem klokken 17-19, men det var noget hvor rammerne var meget friere.

Effekter: Det gav en helt anden dynamik, for lige pludselig kom der også forældre, beboere fra området, også mens børnene var der, og brugte faciliteterne. Dvs. skolen blev synlige for alle på en helt anden led. Der var forældre der mødte op, som ellers ikke kom på skolen. Der var en gruppe af unge, der i stedet for at gå og tegne graffiti på væggene nu kom derover og oplevede, at det var deres sted. På den led fik skolen fat i nogen, som skolen ellers ikke ville få fat i. Det var ikke til at se om børnene umiddelbart fik højere karakterer. Men det at der var forskellige aktiviteter også fædrene kunne lave sammen med deres børn, virkede motiverende for børnene.

For personalet gav det også noget, de kendte i virkeligheden heller ikke deres lokalområdet. Det gjorde også, at de blev inviteret til alle mulige møder i lokalområdet i for den daværende skoleleder ikke vidste fandtes, bl.a. blev han inviteret til at tale i en albansk klub om kulturmøde. For medarbejderne gjorde det også, at det blev andet end bare et arbejde. De blev en del af et lokalområde.

Odense kommune

Odense Kommune arbejder på en større omstrukturering af skolerne med sammenlægning af flere lokale skoler. Pt. eksisterer skolerne: Humlehaveskolen, H.C. Andersenskolen og Abildgårdskolen i Vollsmose samt Seden og Agedrup Skole. Omstrukturering vil medføre, at der i området bliver to tosporede skoler H.C. Andersenskolen og Agedrup Skole, en tre-sporet skole Seden Skole samt Abildgårdskolen, der får 2-3 spor pr. årgang. Humlehaveskolen nedlægges.

De enkelte skoler har et højt fagligt niveau på forskellige områder og har udviklet særlige indsatser i forhold til specifikke elevgrupper. Det skal afklares, hvorvidt de særlige indsatser og forskningsprojektet skal ophøre eller kan overføres til en af de øvrige skoler i området. Projektet er endnu ikke påbegyndt, men forventes realiseret inden for 3-4 skoleår og indgår som et konkret forslag i strukturplanen for lokalområderne 2010/2011.

Formål: Alle fire skoler skal styrke indsatsen omkring børnemiljøer og ungdomsmiljøer ved lokalt at samarbejde med dagtilbud, ungdomsskolen, fritids- og ungdomsklubber, foreningslivet, erhvervslivet og lokalsamfundet. Erfaringer fra heldagsskolerne i Odense Kommune⁶ skal bruges til fortsat udvikling af børnemiljøerne på alle skolerne. Det er tanken at udvidelsen af heldagsskolen skal forbedre muligheder for større grad af valgmuligheder og forskelligartede miljøer på og udenfor skolen.

Målgrupper: Børn og unge tilknyttet de fire skoler. Desuden er der gode muligheder for at udbygge samarbejdet med lokale aktører som f.eks. de lokale børnehuse, biblioteker, relevante frivillige foreninger samt området fritidsklubber.

Forventede effekter: Optimeringen af de fire skoler forventes at fremme skolernes muligheder for at arbejde på tværs af årgange, etablere fleksible holddannelser, give eleverne muligheder for og tilbud om mange forskellige fællesskaber og sikre bred en variation af faglige kompetencer hos medarbejderne. I forhold til at styrke ungemiljøerne skal skolerne have fokus på, hvordan der kan skabes et udvidet samarbejde mellem skolerne, ungdomsuddannelser og andre aktører, der kan bidrage til undervisningen i folkeskolen. Et udvidet samarbejde skal række udover skolens egen matrikel og trække andre fagligheder ind i skolen, og skolerne skal have fokus på differentierede læringsformer og fleksible holddannelser, der tilgodeser den enkelte elevs behov.

⁶ Se bl.a.

<http://www.odense.dk/Topmenu/Borger/ByMiljoe/Byudvikling%20og%20trafik/Vollsmosesekretariatet/Indblik/Heldagsskolen.aspx>

Ålborg kommune

Sønderbro skolen, Sjællandsgade 2, 9000 Aalborg

Skoleeksempel fra Aalborg, Projekt F – Forening, Flygtning og Fritid.

Projektet havde opstart i 1999 og kører stadig den dag i dag. Projektet fungerer som paraply for en lang række tiltag. Konkret kan fremhæves to hovedaktiviteter - dels et skoleprojekt, dels en netjeneste.

Skoleprojektet – Super Sønderbro – har muliggjort at 25 foreninger har kunnet lave aktiviteter på skolen, hvor blandt andet 75 elever har fået målt deres blodtryk to gange. En anden stor succes har været at inddrage danseforeningen Dance Action i de ældste klasser (7-9 kl.). Afslutning på danseundervisningen var en forestilling for forældrene. Det blev et tilløbsstykke med 250 fremmødte forældre.

På netjenesten mukufa.dk er det muligt at få oversat f.eks. kampsedler og forældremøder til engelsk, arabisk, somalisk/pakistansk (urdu) og tyrkisk. I 2007 var der 35 brugere, som benyttede hjemmesiden dagligt.

Udover de to hovedaktiviteter har Projekt F været involveret i mange mindre projekter, som bl.a. foredrag og aktiviteter i etniske foreninger, danske foreninger og ved temadage.

Formål: Projektet skal forbedre flygtninge- og indvandrebørn og unges deltagelse i det eksisterende danske foreningsliv. Aktiviteterne er derfor koncentreret om at skabe bæredygtighed mellem de danske foreninger og de nydanske hjem.

Målgruppe: Elever med flygtninge – og indvandrebaggrund

Effekter: Undervejs i projektet med at forbedre nydanske børn og unges foreningsdeltagelse er fokus i formidlingen flyttet fra selve foreningsperspektivet til sundhed. Konkrete sundhedsdata har fungeret som katalysator i brobygningsarbejdet mellem foreningslivet og de nydanske miljøer.

Ved at inddrage sundhedsdata, som f. eks. konditionsmåling, får man mere håndterbar og relevant viden. Forældresamtaler og foredrag med inddragelsen af resultaterne af konditionsmålinger skabte debat og dialog mellem projektleder/foreningsliv og de nydanske hjem. Mange nydanske forældre - specielt mødrene - blev meget oprørte og handlekraftige, da de blev præsenteret for de nydanske pigers meget lave kondition. Det har resulteret i en holdningsændring blandt de nydanske forældre/-grupper, som har medført en større accept af, at deres børn deltager i fysisk aktivitet i skolen og fritiden.

Idræts- og klasselærerne beretter at danse-aktiviteter, og forløbet har skabt en større samhørighed og bedre kammeratskab i klassen.

Nettjenesten – mukufu.dk – har styrket kommunikationen mellem foreninger og institutioner og de nydanske hjem.

Horsens Kommune

Søndermarksskolen, Lindvigsvej 4, 8700 Horsens

Sønderbroområdet var i 80'erne præget af hærværk, kriminalitet og nedslidning, dårlig integration, misbrug og sårbare familier. Området udviklede sig til slum og var et højkriminelt område. I 1987 søgte Horsens kommune optagelse i WHO's pilot-projekt "Sunde Byer År 2000" hvilket blev begyndelsen på den udvikling som Sønderbro området har gennemgået de sidste 15 år. Arbejdernes Andels Boligforening (AAB) ønskede at ændre på forholdene i Sønderbro området og i starten af 90'erne havde boligforeningen økonomisk overskud til at renovere lejlighederne omkring Axelborg.

AAB privatansatte en socialrådgiver og opførte et bolighus, hvor social rådgiveren kunne møde beboerne. Forskellige aktører (de første interesserede beboere, afdelingsbestyrelsen i Axelborg, danskflygtningehjælp, en socialrådgiver fra Horsens kommune og Sund By Butikken) begyndte at opstille nogle målsætninger for områdets udvikling som byggede på WHO's brede sundhedsbegreb "Sundhed er ikke blot fravær af sygdom, men menneskets totale velbefindende – fysisk psykisk og socialt".

Axelborg gruppen ændrede i 1993 navn til Sønderbrogruppen, da der kom flere partnere til som støttede op om at gøre Sønderbro til et udviklingsområde for folkesundhed. Sønderbro gruppen er en frivillig sammenslutning af ressourcepersoner fra Sønderbroområdet, men gruppen arbejder ud fra en flad struktur uden en formand, bestyrelse eller budget.

I forbindelse med indsamlingen til kulturhuset på Søndermarksskolen blev Sønderbro Kulturhus fond stiftet, da indsamlingen oversteg 10 mio. kr. oprettede Sønderbrogruppen Sønderbro Kulturhus fond, med en tilhørende bestyrelse som kunne være juridisk ansvarlig og som skulle stå for opførelsen af kulturhuset og driften af det (Et indre kvarterløft 2007: 21). Kulturhuset er i dag finansieret af denne fond, og af aktiviteter der giver overskud (Interview: Flemming Holm, Journalist, Sønderbro Kulturhus' sekretariat). Det var helhedstanken der prægede

arbejdet med at udvikle området. Det betyder at Sønderbrogruppen ikke er afhængig af at bliver finansieret af projektmidler.

Kulturhuset er en del af Søndermarksskolen. Her foregår forskellige idræts aktiviteter og der holdes foredrag af forskellig art. Der er en jobklub, der taget sig af arbejdsløse kvinder med anden etnisk baggrund. Der er frivillige læger, der tilbyder hjælp og rådgivning. IT-café, madlavning, syklub, motion og fitness.

Sønderbro er især taget udgangspunkt i tværsektorielt arbejde, borgerinddragelse, empowerment og sundhedsfremmetankegangen. Tilgangen bygger på at lokalbeboerne har et mødested, hvor der er mulighed for at få hjælp til at starte noget op. Aktiviteterne skal opstå på baggrund af et behov indefra, det er ikke et godt udgangspunkt hvis der kommer folk udefra der bestemmer aktiviteterne og fortæller lokalbeboerne hvad der er godt for dem (Interview: Mogens Falk, Skoleleder Søndermarksskolen). Dette understreger at der arbejdes ud fra empowerment tankegangen som ser bort fra klientgørelse og at opfatte de professionelle som eksperter, da de professionelle i højere grad skal fungere som hjælpere. Empowerment handler om at stimulere individet til at tage fat selv og få kontrol over eget liv. (Et indre kvarterløft 2007: 23).

Sønderbro arbejder især tværsektorielt, det vil sige, at arbejde på tværs af sektorerne: de frivillige/foreninger/organisationer, de offentligt ansatte/institutioner og de privat ansatte/virksomhederne. De tre sektorer var så småt repræsenteret, da Sønderbrogruppen blev oprettet. Sønderbrogruppen kom efterhånden til at bestå af frivillige beboere, boligforeninger, politi, idrætsforeninger, daginstitutioner, handlende, sundhedsplejerske, socialrådgivere og repræsentanter for etniske grupperinger. Efterhånden som Sønderbrogruppen udviklede sig blev Søndermarksskolen, kirken og det lokale erhvervsliv også repræsenteret i samarbejdet. (Et indre kvarterløft 2007: 13)

De vigtigste samarbejdspartnere er de lokale beboere, sådan at ideerne opstår igennem dem og at de andre aktører fungerer som hjælpere og ikke er for dominerende. Det er beboerne der skal styre tempoet (Interview: Flemming Holm, Journalist, Sønderbro Kulturhus' sekretariat).

Formål: Formålet var i udgangspunktet at øge den generelle sundhed i området gennem en række tiltag. I dag fokuseres på, at man selv får oplevelsen af at have et godt liv og føler, at man hører til et sted (Interview: Mogens Falk, Skoleleder Søndermarksskolen).

Målgruppe: Alle beboerne på Sønderbro – børn, unge og voksne.

Effekter: Større promovering af Sønderbroområdet. Ved rekruttering af frivillige havde Sønderbrogruppen især fokus på, at gøre opmærksom sig selv og på de aktiviteter der foregik i Beboerhuset i Axelborg. Dette medførte, at der kom flere frivillige ressourcepersoner til, og det gjorde det lettere at rekruttere

samarbejdspartnere. Kombinationen af konstante opfordringer om at deltage og positiv omtale i medierne var Sønderbros måde at rekruttere på. (Et indre kvarterløft 2007: 12-13).

En synlig effekt som Sønderbro fremhæver, at kriminaliteten er reduceret med 50-75 % ud fra politiets statistikker fra 2000-2005. På alle kategorier af kriminalitet, ses et konstant fald hen over årene. (Et indre kvarterløft 2007: 10). Sammenlignet med de andre skoledistrikter i Horsens har Sønderbro det lavest tilfælde af kriminalitet og det skaber tryghed i lokalmiljøet (Notat: Mogens Falk). Kulturhuset på Søndermarksskolen kan godt siges at være med til at modvirke ghettodannelse, da beboerne fra Axelborg området (ca. 60 % af beboerne fra Axelborg har anden etnisk baggrund) møder op i kulturhuset. Kulturhuset bliver især brugt af tyrkiske kvinder, som møder op hver dag i syklubben og syer og her opstår ideer til hvordan de ellers kan mødes og kvinderne er også begyndt at invitere andre kulturer med i fællesskabet. Kulturhuset på Søndermarksskolen er med til at skabe større synlighed og stolthed i forhold til forskelligheder og baggrunde, og det betyder også at forældre med anden etnisk baggrund bliver mere medgørlige i forhold til stille op til møder og at være en del af fællesskabet. Det fremgår også at tilliden øges i lokalbefolkningen, men det er ikke en gevinst som Sønderbro kulturhus har oplevet i første omgang. De har også oplevet at nogle lokalbeboere er blevet forskrækket over hvor multikulturelt Sønderbro er. Det har ikke givet anledning til problemer, men det er klart at det er vigtigt at arbejde med at nogen af lokalbeboerne får denne oplevelse (Interview: Flemming Holm, Journalist, Sønderbro Kulturhus' sekretariat).